

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 13 жовтня 2017 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Видання присвячене

115-річчю Одеської національної академії харчових технологій

**та 5-річчю Навчально-наукового інституту прикладної
економіки і менеджменту ім.Г.Е.Вейнштейна**

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 жовтня 2017р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2017. – 291 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Ангелов Г.В. – д-р філософії, проф., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц., Савенко І.І. – д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 3 від 03.10.2017 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису
Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність
наданих матеріалів

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДОГО ВЧЕНОГО ТА ІНЖЕНЕРА

Лар'яновський І.С., к. ф. н., ст. викладач
Одеська національна академія харчових технологій

Виходячи зі специфіки сучасної інженерно-технічної діяльності, що спрямована на створення складноорганізованих технічних об'єктів, функціональність яких має задовольняти різномірним параметрам, роль науково-технічного фахівця в цій діяльності бачать у пошуку та реалізації деякого оптимізованого рішення, якому має бути притаманна ефективність, визначена певною соціальною потребою. Притім, обмеження, які накладаються на інженерно-технічну розробку у зв'язку з вимогами щодо її екологічної та соціально-гуманітарної безпеки, сприймаються більшістю сучасних інженерів-практиків як такі, що врешті-решт призводять до помітного зниження техніко-економічних показників. Тим не менш, в умовах глобалізації кризових тенденцій науково-технічної діяльності орієнтація суто на усталені принципи вузько-прагматичного підходу до інженерної справи стає все більш недоречною. Розвиток сучасної техніки має бути переведений на рейки ціннісно-орієнтованого, людиномірного шляху, що потребує, між іншим, невідкладного розв'язання проблеми формування професійної соціальної відповідальності молодих вчених та інженерів [6, с. 109].

Зауважимо, що для науковця та інженера нової генерації ефективна та соціально-відповідальна діяльність не є сьогодні можливою без систематичного застосування методів комплексних експертиз будь-яких науково-інженерних проектів та програм, що мають проводитись з позицій ціннісного підходу [5, с. 37-42; 7; 8], тобто підходу, що містить вагому аксіологічну складову.

Притім, процедура подібної експертизи має стати для суб'єкта оцінювання актом власного ціннісно-світоглядного визначення, що здійснюється на екзистенціальній глибині його особистості та есплікується у формі нормативного експертного висновку. Предмет оцінювання, тим самим, може бути поставлений у співвіднесення з усією архітектонікою ціннісно-сміслового універсуму особистості, що здійснює означене експертне оцінювання.

Відмітимо також, що інноваційні наукомісткі технічні об'єкти, які володіють найвищою соціальною цінністю, не лише мінімізують дестабілізуючий техногенний вплив на довкілля, але й здатні усувати суперечність між такими базовими показниками інженерно-технічної діяльності, як економічність та екологічність [3, с. 15-32; 7; 8]. Підкреслимо також, що в процесі експлуатації сучасних високотехнологічних виробничих комплексів, соціально-гуманітарні та екологічні збитки не можуть бути виправдані ніякими перевагами техніко-економічної доцільності. Це означає, що серед науково-технічних фахівців, що розробляють, тиражують та експлуатують подібні комплекси, має панувати чітке розуміння обов'язковості випереджаючої соціально-гуманітарної та екологічної експертизи вищеназваних комплексів щодо припустимого діапазону їхніх експлуатаційних параметрів [2, с. 59-61]. Це також передбачає, що науково-технічний фахівець здатен кваліфіковано застосовувати систему інтегральних

оцінних критеріїв, що були б логічно узгоджені та придатні як для оцінювання існуючих технічних розробок, так і для пошукової експертизи новітніх тенденцій науково-технічного розвитку. Тобто, процес науково-технічного пізнання та інженерно-практичної реалізації має сьогодні супроводжуватись перманентною соціально-гуманітарною експертизою [3, с. 15-32], яка повинна стати невід'ємною складовою пізнання та інженерної практики.

Висловлене вище не є закликом відмінити вимогу економічної ефективності науково-технічної діяльності. Мова йде про необхідність розуміння молодими вченими та інженерами принципової обмеженості суто утилітарних, ринкових критеріїв оцінювання науково-технічної діяльності щодо її конкурентоспроможності та ринкової вартості.

Може скластися враження, що вищезначене звучить дисонансом у період переходу економіки пострадянських країн до ринкових принципів організації. Але слід пам'ятати, що збиток від дестабілізуючого впливу на довкілля новітніх наукомістких технологій не може бути виправданий ніякою ринковою прибутковістю.

Більше того, як доводить аналіз провідних західних експертів комплексна гуманітарно-екологічна оптимізація науково-технічної діяльності не тільки не веде до змушеного зниження її соціально-економічних показників, але, навпроти, детермінує науково-технічну діяльність таким чином, що прискорюється пошук та знаходження науково-технічних рішень найвищої соціально-економічної ефективності [3, с. 15-32; 7; 8].

Отже, залик до всебічної соціально-відповідальної експертизи науково-технічної діяльності в сучасних кризових умовах вже не повинен сприйматися як лише плід абстрактного теоретизування гуманітаріїв. Бо для світової спільноти стає все більш зрозумілим, що зростаючий антропогенний вплив науково-технічної діяльності є однією з головних причин неухильного посилення дестабілізуючих тенденцій у глобальній багатовимірній системі «техносфера-біосфера». Останнє веде до загрозливого загострення загальнопланетарної соціально-екологічної кризи, подолання якої неможливе шляхом прийняття та здійснення лише тих або інших часткових рішень. Конче потрібною є глибока трансформація всієї науково-технічної парадигми, що вичерпала себе вузько-прагматичними, силовими підходами. Нова парадигма, що йде їй на зміну, має бути адекватною епосі переходу світової цивілізації на пост-економічний шлях розвитку, тобто на такий шлях, який буде вимагати від людства прийняття на себе відповідальності за регуляцію глобальних біосферних процесів.

Але перехід до нової парадигми науково-технічного розвитку не може відбутися без корінної ціннісно-світоглядної трансформації самосвідомості сучасних науковців та інженерів, яку слід базувати на основі засвоєння молодими вченими та інженерами ціннісно-орієнтованого, гуманістичного підходу в обраних ними сферах діяльності, тобто підходу, що здатен встановлювати та посилювати – за принципом синергетичного резонансу – багатоаспектну дієву кореляцію між загальнозначущими соціокультурними цінностями та цінностями науково-технічними [4, с. 99]. Останнє передбачає, між іншим, що за умови виявлення лише можливості отримання антигуманного результату науково-

технічної діяльності не тільки практична реалізація, але й відповідне пошукове дослідження має бути негайно припинено.

У зв'язку з означеним вище слід відмітити, що під час вивчення студентами вищих технічних навчальних закладів соціально-гуманітарних дисциплін все ще не приділяється достатньої уваги питанню про розрізнення цінного та корисного в науково-технічних знаннях та інженерній практиці. Врахуємо, що виникнувши на певному етапі соціально-історичного розвитку, техніка розгорнула себе як соціальне благо. Але благо як таке є внутрішньо суперечливим феноменом. Поступовий перехід техніки від стадії невизначеного буття до стадії відносно самостійного буття виявив в сутності техніки невідповідність, а далі – протиріччя корисного та цінного. Наголосимо, що техніка як корисність повністю залишає людину під владою природної необхідності, яка тепер опосередкована «другою природою». Саме вона й є тепер детермінантою потреб та головних тенденцій соціального розвитку, що нав'язує власну несвідому «волю до володарювання» в усіх сферах буття сучасної людини.

В той же час, науково-технічні знання та технологічну діяльність не слід розглядати в якості чогось зовнішнього по відношенню до людської сутності, бо вони є проєкцією у світ культури духовно-творчих сил людини. Науково-технічна творчість здатна відбивати глибинні зрушення людської природи аж ніяк не меншою мірою, ніж творчість художня. Науково-технічні інновації то є утвердження соціальної цінності значущих еволюційних здобутків людського розуму через їхнє відбиття в символічно-предметних цінностях техніки. Зрозуміло, що останні не в змозі вміститися в звужено-утилітарній корисності. Водночас, найвища, загальнозначуща корисність найбільш багатогранно виявляє себе саме в соціальній цінності. Та це виявлення відбувається вдало лише тоді, коли науково-технічна діяльність не редукується до демонстрації могутності людського розуму, але стає цілеспрямованим творчим зусиллям, що звільнює людину від влади тих або інших конкретно-історичних обмежень.

Маємо ще раз наголосити, що гуманізація технічної освіти передбачає формування у молодих вчених та інженерів активної ціннісно-світоглядної позиції, яка була б в змозі стати запорукою соціально-відповідальної науково-технічної діяльності. Бо в сучасній, конвергентній інженерно-технічній діяльності саме й долається той всесвітньо-історичний соціокультурний рубікон, по один бік від якого людство має остаточно залишити вихолощений прагматизм масово-банальних благ, а по другий бік – сфокусувати розум на творчості нових ціннісно-значущих здобутків, які й є дійсно людські загальнозначущі блага [4, с. 99].

Соціально-відповідальний напрям науково-технічній діяльності має бути наданий вже під час навчання у вищому навчальному закладі. Пріоритетна роль у вирішенні цього завдання належить курсу філософії та іншим соціально-гуманітарним курсам. При цьому, слід відзначити, що без впровадження в навчальний процес основ методології інтегрального експертного оцінювання результатів інженерно-технічної діяльності неможливо підготувати таких фахівців, які були б спроможні створювати та оптимально експлуатувати науково-інженерні комплекси, яким приманна справжня соціальна цінність. Тут йдеться про такі комплекси, що якнайменше віддаляють деструктивний епілог технічної

епохи та запобігають загрозам перетворення глобального розвитку в епітафію по техногенній цивілізації, бо функціональність цих комплексів відкриває нову, фантастичну з точки зору буденної свідомості сторінку еволюції розуму, що, цілком ймовірно, може постати в якості прологу до безмежного космічного майбутнього людства та земних форм життя як таких.

Слід також враховувати, що витоки соціально-відповідального ціннісного вибору глибші за класичну раціональність. Соціально-відповідальна особистість може передати іншій особистості звістку про власне ціннісно-світоглядне самовизначення не інакше, як в глибокому екзистенціальному комунікативному акті. Викладач, який сповіщає про переваги певної ціннісно-світоглядної позиції та аргументує її доречність, але не знаходиться як особистість у духовному спілкуванні з аудиторією, навряд чи може розраховувати на плідний двосторонній контакт. Тобто, ціннісно-світоглядну позицію не можна сформулювати відсторонено-академічно. І тому від викладача соціально-гуманітарних дисциплін сьогодні очікуємо унаочнення його особистої позиції щодо кожного суттєвого положення курсу, що викладається.

Вважаємо також за необхідне вказати на доцільність впровадження у навчальний процес основ методології інтегральних оцінних критеріїв науково-технічної діяльності в якості інноваційного засобу, що має сприяти формуванню у студентів навиків цілісного бачення науково-технічних проблем та здатності фокусувати мислення у напрямку включення ціннісно-гуманістичних регулятивів безпосередньо у сам процес науково-інженерної творчості [5, с. 37-42].

Засвоєння методів та методик комплексної аксіологічної експертизи в технічному навчальному закладі поряд з загальнотеоретичним розглядом має ґрунтуватися на конкретних прикладах застосування інтегральних оцінних критеріїв, наприклад, щодо визначення соціально-гуманітарних аспектів актуальних проблем науково-технічного розвитку агропромислового комплексу України. Так, одним з провідних завдань цього розвитку є перехід до замкнених безвідходних технологічних циклів, що набуває у філософсько-аксіологічному тлумаченні вагомого морально-гуманістичного виміру, який здатний викликати у студентів живу зацікавленість та емоційний відгук, що вельми корисні задля засвоєння навчального матеріалу.

Література

1. Ангелов Г.В. Социозкологические аспекты техногенной цивилизации / [Ангелов Г.В., Буценко И.М., Демченко Д.М., Квятковский Д.О. и др.]; под общ. редакцией С.Р.Гриневецкого и В.М.Чугуенко. Одесса: Астропринт, 2007. – 408 с.
2. Варфоломеев В.П. Управление высокотехнологичным производством / В.П.Варфоломеев. – М.: Экономика, 2009. – 336 с.
3. Грунвальд Армин. Техника и общество: западноевропейский опыт исследования социальных последствий научно-технического развития / Армин Грунвальд; [пер. с нем. Е.А.Гаврилиной, А.В.Гороховой, Г.В.Гороховой, Д.Е.Ефименко]. – М.: Логос, 2011. – 160 с.
4. Дейнеко Н.И., Ларьяновский И.С. Ценностная детерминация самосознания научных сообществ – решающий фактор гуманизации технических наук / Дейнеко Н.И., Ларьяновский И.С. // «Філософія. Менталітет. Освіта.»: Матеріали

міжнародної науково-теоретичної конференції, (Одеса, 12-14 жовтня 1994 р.). – Одеса: Південноукраїнський педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського, 1995. – 99 с. – С. 67.

5.Лар'яновський І.С. Інтегральний аксіологічний підхід до оцінки науково-технічної діяльності / І.С. Лар'яновський // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – №3. – С. 37-42.

6.Ларьяновский И.С., Дейнеко Н.И. Ценностный аспект формирования экологической культуры студентов инженерных специальностей / Ларьяновский И.С., Дейнеко Н.И. // Тези доповідей XXV науково-методичної конференції викладачів ОДАХТ. – Одеса: Видавничий центр ОДАХТ, 1994. – 124 с. – С. 109.

7.An identification of pragmatic principles: Final report [Електронний ресурс] / [International Council on Systems Engineering]. – Режим доступу: www.incose.org/ProductsPubs/pdf/techdata/PITC/PrinciplesPragmaticDefoe_1993-0123 PrinWG.pdf.

8.Blanchard B.S., Fabricky W.J. Systems Engineering and Analysis / B.S. Blanchard, W.J. Fabricky. – [fourth edition]. – Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2006. – P. 1-150.– (Web version)

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Михайлова В.Л., к. ю. н., ст. преп., Мельник Ю. Н., к. ф. н., доцент
студ. Ихтияр Самет (Турція)

Одесская национальная академия пищевых технологий

Професійна сфера, безсумнівно, є однією з основних сфер життєдіяльності. Нерідко її відзначають як провідну сферу самореалізації особистості. Термін «самореалізація» стосовно професії почав використовуватися в середині двадцятого століття. Однак він використовувався тільки декларативно, оскільки на той момент у довідковій літературі було відсутнє визначення самореалізації особистості тому сутнісного наповнення термін не отримав.

Разом з тим, стосовно до професійної сфери використовується ряд близьких понять. До них можна віднести такі, як «успішність», «ефективність» та «продуктивність». Але поряд зі схожістю кожне з визначень цих понять, що характеризують свій аспект життєдіяльності, не дає уявлення про життєдіяльність в даній сфері в цілому (як щодо суспільства, так і щодо особистості). Як, наприклад, вони не відповідають на питання: якою ціною була досягнута успішність, ефективність? Адже не виключено, що наслідком стало явище професійного вигорання.

Цілком закономірно, що останнім часом виникає інтерес до проблем психологічного здоров'я особистості як необхідної умови повноцінного забезпечення професійної діяльності. В результаті виникає необхідність у введенні інтегрального показника, за допомогою якого можна було б в цілому характеризувати життєдіяльність в професійній сфері. Саме в якості такого показника і виступає самореалізація особистості, оскільки в критеріях самореалізації відображені такі важливі для життєдіяльності в професійній сфері

61. РОЛЬ КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКТОРУ У ПОКРАЩЕННІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 172
Хмура О. Г.
62. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 174
Купріна Н.М.
63. СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА» 177
Покровська Н.М.
64. МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ 181
Бондаренко С.А.
65. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 184
Васьковська К.О.
66. ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ 186
Дідух С.М., Слюсаренко К.С.
67. ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОЮ СПРАВЕДЛИВІСТЮ 3 189
Ангелов Г. В., Кирилук О. С.
68. РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ 193
Ангелов Г. В., Соловей А. А., Шубаба М.
69. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА 197
Ангелов Г.В., Соловей А.О.
70. СЕМЬЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ И ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ 201
Ангелов Г.В.
71. ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МАСС 209
Ботика Т.С.
72. ВСЕ НАЧИНАЕТСЯ С ДЕТСТВА: ВОЗРАСТНАЯ СПЕЦИФИКА ФОРМИРОВАНИЯ ТРУДОЛЮБИЯ 212
Ханс – Курт Либерштет, Ангелов Г.В., Алхури Юсеф
73. СІМ'Я У ФОКУСІ ФІЛОСОФІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ 216
Іванов Є. В.
74. ЩОДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДОГО ВЧЕНОГО ТА ІНЖЕНЕРА 221
Лар'яновський І.С.
75. САМОРЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ 225
Михайлова В.Л., Мельник Ю. Н., Ихтияр Самет (Турція)
76. ENHANCEMENT OF EMPLOYEES' MOTIVATION WHILE IMPROVING MANAGEMENT SYSTEM 229
O. Muhailovska
77. ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМВІДНОСИН ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 234
Мордовець М. В.,
78. РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У РОЗБУДОВІ: ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 237
Орлова В. О., Михайлова В. Л.
79. КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ ЕКСКУРС У СУТНІСТЬ ДОГОВОРУ У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ 242
Осадча І. А.
80. СОЦИАЛИЗАЦИЯ И САМОИДЕНТИФИКАЦИЯ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ 245
Стояно О.А.
81. ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НАРОДУ – ДОМІНАНТНИЙ НАПРЯМОК ЇЙОГО САМООЧИЩЕННЯ ВІД КОРУМПОВАНОСТІ 249